

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового господарства та екології
Кафедра експлуатації лісових ресурсів
та деревообробних технологій

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ТИХОНЮК РУСЛАН ІГОРОВИЧ

УДК 630*6:330.1

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**АНАЛІЗ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДП «ШЕПЕТІВСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЛІСГОСП»**

205 «Лісове господарство»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних наукових досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

_____ Р.І.Тихонюк

Керівник роботи

Рибак В.О.

д. с.-г. н., професор кафедри

Житомир – 2020

Висновок кафедри експлуатації лісових ресурсів та деревообробних технологій

за результатами попереднього захисту:

Протокол засідання кафедри експлуатації лісових ресурсів та
деревообробних технологій

№ ___ від «___» _____ 2020 р.

Завідувач кафедри експлуатації лісових ресурсів та деревообробних
технологій к. б. н., доцент _____ Кратюк Олександр Леонідович

«___» _____ 2020 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти Тихонюк Руслан Ігорович захистив кваліфікаційну
роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ Білецька Наталія Миколаївна

АНОТАЦІЯ

Тихонюк Р.І. Аналіз виробничої діяльності ДП «Шепетівський військовий лісгосп». – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 205 – Лісове господарство. – Поліський національний університет, Житомир, 2020.

У кваліфікаційній роботі досліджені показники виробничої діяльності підприємства. Встановлено, що реальна вартість товарної продукції становила 3286,3 тис. грн. Найбільш вартісними виявились заходи, які не пов'язані із оздоровленням лісів. На їх виконання витратили 50% річних коштів. За 2019 рік було заготовлено лісопродукції, обсягом 30437 м³, з них матеріалів круглих 8262 м³, з яких 44% – від рубок головного користування. Реалізація продукції, а саме матеріали круглі та дрова для промислових потреб, проходить через аукціони. Продуктивність праці на підприємстві невисока – 93 тис./чол. Це можна пояснити зменшенням обсягів товарної продукції за 2019 рік у зв'язку з реорганізацією підприємства.

Ключові слова: вартість товарної продукції, дуб, походження лісгосподарські заходи, рубки головного користування, реалізація продукції, продуктивність праці

ANNOTATION

Tikhonyuk R.I. Analysis of production activity of Shepetivka Military Forestry State Enterprise. – Qualifying work on the rights of the manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 205 - forestry. – Polissia National University, Zhytomyr, 2020.

In the qualification work the indicators of production activity of the enterprise are investigated. It is established that the real value of marketable products amounted to 3286.3 thousand UAH. The most valuable measures were those that are not related to forest rehabilitation. 50% of annual funds were spent on their implementation. In 2019, 30,437 m³ of timber products were harvested, including 8,262 m³ of round materials, of which 44% came from general use felling. Sales of products, namely round materials and firewood for industrial needs, go through auctions. Labor productivity at the enterprise is low - 93 thousand / person. This can be explained by the decrease in the volume of marketable products in 2019 due to the reorganization of the enterprise.

Keywords: cost of marketable products, oak, origin forestry measures, felling of the main use, sales, productivity

Зміст

ВСТУП	5
РОЗДІЛ.1 ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА	12
2.1. Організація території та структурні підрозділи	12
2.2. Загальна характеристика природних умов і лісового фонду	13
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ	15
3.1. Лісогосподарська діяльність підприємства	15
3.2. Обсяги заготівлі деревини	20
3.3. Оцінка ефективності діяльності підприємства	23
Висновки	26
Список літератури	28

ВСТУП

Актуальність теми Важливим завданням лісового господарства є раціональне та ефективне використання земель лісового фонду, нарощування лісівничо-екологічного потенціалу лісів України, збільшення продуктивності та посилення біологічної стійкості лісів [35]. Найважливішим видом виробничої діяльності державних підприємств лісової галузі є лісогосподарська діяльність, що формує основне і самостійне виробництво, спрямоване на відновлення, вирощування і використання лісових ресурсів. Поєднання лісогосподарського виробництва з процесами лісозаготівель позитивно позначається на вирішенні низки економічних питань, які пов'язані з розвитком лісового господарства [31].

Актуальність роботи полягає в організації лісового господарства таким чином, щоб забезпечувати ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку, враховуючи природні та економічні умови, цільове призначення, лісорослинні умови, породний склад лісів, а також функції, які вони виконують. Тому в сучасних умовах ринкової економіки особливо гостро стоїть питання фінансового планування й економічного аналізу для забезпечення виконання фінансового плану лісогосподарських підприємств.

Мета роботи: проведення аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства і оцінка ефективності його роботи на основі комплексно поєднаних лісівничих, технологічних та економічних знань. **Завданням** досліджень є: вивчення та обґрунтування економічних показників по ДП «Шепетівський військовий лісгосп»; вивчити сучасний стан організації виробництва галузі лісового господарства в умовах ринкової економіки; проаналізувати документи, дослідити основні параметри виробничого процесу; пошук нових шляхів для вдосконалення організації лісогосподарського виробництва.

Об'єктом досліджень є види виробничої діяльності ДП «Шепетівський військовий лісгосп»

Предмет дослідження показники ефективності виробничої діяльності лісогосподарського підприємства.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використані такі методи: теоретичні, порівняльно-економічні, системно-структурний, метод аналізу та синтезу.

Перелік публікацій автора за темою дослідження: 1.Рибак В.О., Тихонюк Р.І. Оцінка лісогосподарського виробництва ДП «Шепетівський військовий лісгосп» Проблеми ведення та експлуатації лісових і мисливських ресурсів: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції присвяченої пам'яті професора А.І.Гузія. (Житомир, 25 вересня 2020 р.). Житомир, 2020.с.39. 2. Тихонюк Р.І. Ведення лісового господарства в ДП «Шепетівський військовий лісгосп» Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції», 12 листопада 2020 року. Житомир: «Житомирська політехніка», 2020. с.147. 3.Тихонюк Р.І. Витрати на проведення рубок формування і оздоровлення лісів у ДП «Шепетівський військовий лісгосп». Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, магістрів, аспірантів та молодих вчених «Ліс, наука, молодь» (23 листопада 2020 року). Житомир, ЖНАЕУ, 2020. с.169.

Практичне значення отриманих результатів Результати проведених досліджень можуть мати практичний інтерес при **плануванні лісогосподарського виробництва для ефективно організації і управління в ДП «Шепетівський військовий лісгосп»**

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота виконана на 32 сторінках друкованого тексту, з них 24 сторінки основного тексту. Складається із вступу, 3 розділів, висновків, списку використаної літератури, який містить 43 найменування. Текст ілюстрований 7 таблицями і 3 рисунками.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Охорона та захист лісів здійснюється, керуючись Лісовим Кодексом України [15], Законом «Про охорону навколишнього природного середовища» [7] та іншими нормативно-правовими актами [23,24].

До лісового комплексу України пропонують включити і мисливське господарство, яке займається збереженням і відтворенням корисної мисливської фауни. Лісове та мисливське господарство тісно пов'язані між собою [2].

Важливе значення для підвищення продуктивності лісів, покращення їх корисних та захисних властивостей, задоволення потреб народного господарства відіграють відтворення, охорона та захист лісів. Забезпечують охорону та захист лісів органи виконавчої влади з питань лісового господарства та органи місцевого самоврядування, власники лісів і постійні лісокористувачі [6,27,30,31].

Лісове господарство України відноситься до таких господарських комплексів, які мають стратегічне значення для національної економіки, так як охоплюють усі процеси, що пов'язані з відновленням та використанням стратегічного ресурсу – лісу. Для стабілізації розвитку лісової галузі необхідне і відповідне фінансування. Проблема фінансування лісової галузі пов'язана з її специфікою – довготривалим періодом вирощування лісу та поєднання у цьому процесі сил природи і праці [18].

Наразі пріоритетним завданням є пошук шляхів та можливостей самостійного виживання лісогосподарських підприємств на основі фактичної оцінки їх конкурентної позиції на економічному ринку та обґрунтування адекватних ухвал відповідно до поточної та перспективної ринкової кон'юнктури [43].

Дослідженням проблем збалансованого розвитку лісів займалися ряд вітчизняних вчених: Деревот О.І. [4], Дубас Р.Г. [5], Краснов В.П. [14], Лицур І.М. [16], Малиновський А.С. [17], Тринько Р.І. [38] та інші.

Лісогосподарські підприємства мають специфіку діяльності. При вивченні проблем економічного аналізу діяльності лісогосподарських підприємств науковці, в основному, звертають увагу на показники кількісного аналізу. Аналізуючи діяльність лісогосподарських підприємств, деякі акцентують свою увагу на таких кількісних показниках, як загальний щорічний приріст деревини, можливість використання річного приросту деревини у лісах, які доступні для лісозаготівель, обсяги вивезення круглого лісу [39].

Торосов А.С. досліджував діагностику фінансового стану лісогосподарських підприємств і зосередився на таких показниках: ліквідність та платоспроможність (загальний коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт розрахункової платоспроможності, коефіцієнт ліквідної платоспроможності); фінансова стійкість (коефіцієнт концентрації власного капіталу, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт структури залученого капіталу, коефіцієнт довгострокового залучення позичених коштів, тип поточної фінансової стійкості) [37].

Інші дослідники, аналізуючи фінансово-господарські показники лісового господарства, пропонують використовувати кількісні показники, зокрема: загальну площу земель лісового фонду у користуванні та площі рубок лісу; обсяг товарної продукції лісового господарства; площу відновлення лісу; фінансово-господарські показники, а саме, обсяг реалізації лісогосподарської продукції, витрати, спрямовані на ведення лісового господарства, чистий прибуток [36].

На лісогосподарських підприємствах з радіоактивно забрудненими територіями пропонується використовувати показники фінансової стійкості: коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт фінансової незалежності; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт фінансового ризику [8].

Для аналізу економічної ефективності лісогосподарської діяльності

також використовують інші показники: витрати на проведення рубок; доходи і ефективність праці в лісовому господарстві; ефект від вирощування лісу [19].

Волинець І.Г. для дослідження сучасного стану розвитку підприємств лісового господарства використовує такі показники, які враховують специфіку лісового господарства: площа земель лісового фонду, лісистість, приріст, середній запас деревини та середній приріст запасу; основні показники ведення лісового господарства, такі як обсяги продукції лісового господарства, заготівля ліквідної деревини, площа рубок, відновлення лісів; а також фінансово-господарські показники - площа земель у користуванні, реалізація лісгосподарської продукції, кошти, які спрямовані на ведення лісового господарства, рентабельність виробничої діяльності [1].

Впродовж тривалого часу на практиці застосовували такий підхід, коли ефектом вважали різницю між поточними доходами і витратами, без врахування дійсного тривалого часу несення витрат і отримання доходів. У результаті господарської діяльності лісгосподарські підприємства отримують продукцію, яка є наслідком не теперішніх понесених поточних витрат. Дослідник доводить, що відбувалася втрата причинно-наслідкових зв'язків між колишніми витратами праці та створеного людиною капіталом на відновлення продуктивних спроможностей лісових екосистем і поточними доходами, які отримують внаслідок реалізації на ринку частини вилученої з лісу біомаси [12].

Головною особливістю лісового господарства є тривалий період виробництва. Він визначає часову несумісність настання витрат і отримання доходів, а отже, і застосування таких методів економічної ефективності, які передбачають врахування фактора часу. Серед низки критеріїв оцінки інвестицій найбільшого поширення отримала — чиста теперішня вартість (ЧТВ) [13, 21].

Окремі вчені еколого-економічну ефективність лісокористування зводять до раціоналізації використання сировинних та несировинних

ресурсів лісу [13,32], інші – пов'язують із наявністю достатнього обсягу інвестиційного забезпечення лісогосподарських та лісоохоронних робіт [22,42]. На думку М. Римара та Г. Ільницької-Гикавчук, важливу роль у стабілізації та покращенні навколишнього природного середовища відіграють лісові ресурси, так як вони виконують ряд екологічних, економічних та соціальних функцій, позитивно впливають на водне, сільське господарства, поглинають вуглекислий газ і продукують кисень [26].

Враховуючи сказане, ефективним лісокористування можна вважати тільки за умови досягнення позитивних результатів відносно виконання ними екологічних, економічних та соціальних функцій. Соціальні функції є наслідком результативної виробничо-господарської діяльності, а значить інтегрованим критерієм комплексного та збалансованого освоєння лісоресурсного потенціалу повинно бути зростання еколого-економічної ефективності лісокористування.

О.Олійничук висловлює переконання, що у зв'язку з необхідністю більш повного забезпечення продукцією лісогосподарського виробництва потреб національної економіки у цінній та незамінній природній сировині потребує розробки система заходів щодо підвищення ефективності лісогосподарського виробництва. Це можливо зробити на основі реалізації трьох основних напрямків: удосконалення процесу відтворення лісових ресурсів; раціонального використання лісових ресурсів; оптимізації організаційно-виробничої структури державних лісових підприємств, враховуючи особливості лісогосподарського виробництва та вимоги ринкової економіки [20].

Найбільш вагомим напрямом підвищення еколого-економічної ефективності лісокористування лісогосподарських підприємств багатолісного регіону є вдосконалення виробничо-технічної бази лісозаготівлі та лісопереробки через модернізацію, реконструкцію та технічне переоснащення виробничого устаткування, придбання сучасних лісовозних машин, застосування новітніх технологій розпилування

деревини, впровадження сучасних технологій переробки відходів лісосічного виробництва, використання методів плантаційного лісорозведення. Це дасть можливість зменшити втрати лісосировини під час заготівлі та транспортування деревини та забезпечити ефективне використання вторинної сировини [10,16].

У більшості випадків аналіз ефективності господарської діяльності підприємств ґрунтується на оцінці певних фінансових чинників, таких як: чистий прибуток, рентабельність інвестицій, ринкова вартість суб'єкта господарювання. Однак, автор відмічає, що формуючи список фінансових показників, на які будуть спиратися при прийнятті стратегічних рішень, необхідно чітко розуміти переваги та недоліки застосування таких коефіцієнтів у практичній діяльності [18].

Об'єктивна оцінка ефективності роботи підприємства має велике значення, так як характеризує успішність управління підприємством, визначає його імідж та обґрунтовує можливість інвестицій.

Пріоритетне значення при зростанні економічної ефективності виробництва відводиться раціональному використанню виробничого потенціалу, максимальній мінімалізації різних втрат, розумній економії затрат і ресурсів. Підвищення економічної ефективності лісогосподарського підприємства відіграє визначальну роль у його діяльності, тому необхідно її постійно контролювати та шукати шляхи її зростання.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організація території та структурні підрозділи

ДП «Шепетівський військовий лісгосп» заснований в 1949 році на основі наказу Міністерства оборони №6С-0-8 від 20.06.1948 р. Площа лісгоспу 8399 га, в.т.ч. покрита лісом 6465 га. Лісгосп розташований на території трьох областей: Вінницька, Тернопільська, Хмельницька [44].

До складу військового лісгоспу входять 3 лісництва, деревообробний цех та гараж, кількістю 35 одиниць техніки. Виробнича база та контора управління лісгоспом розміщені у м. Шепетівка.

Основне завдання лісгоспу – ведення лісового господарства в лісах Міністерства оборони України. Разом з тим лісгосп в своєму деревообробному цеху виготовляє пиломатеріали, ящики-тару під боєприпаси для Міністерства оборони, столярні вироби [44].

Лісгосп щорічно заготовляє, в середньому, 22680 м³ деревини. Щорічно випуск товарної продукції, в середньому, становить 10583,5 тис.грн.

Хмельницьке лісництво розташоване у північно-західній частині лісгоспу на території Хмельницької області, його загальна площа 4906,0 га.

Вінницьке лісництво розташоване у центральній частині Вінницької області та має загальну площу 2421,2 га.

Кам'янець-Подільське лісництво розташоване на території двох областей – Хмельницької та Тернопільської і має загальну площу 902,3 га.

На території військового лісгоспу функціонує нижній склад, його загальна площа 0,4 га.

Сюди надходить вся лісозаготівельна сировина, з усіх відведених у рубку головного користування чи інших рубок ділянок лісгоспу.

Продукція нижнього складу включає:

- лісоматеріали круглі для виробітку пиломатеріалів і заготовок (пиловник);
- будівельний ліс;
- лісоматеріали для виготовлення целюлози;
- лісоматеріали для луцення [44].;

Доставлену на нижній склад деревину розвантажують з лісовозного транспорту безпосередньо на лінії оброблення деревини або в буферний запас. Потім після оброблення деревина сортується та накопичується. Лісоматеріали з накопичувачів складають у штабелі, де їх і зберігають до відвантаження на магістральні види транспорту - автотранспорт чи залізничні вагони.

Функціонує пункт технічного обслуговування нижнього складу, який включає в себе: слюсарну ділянку, місце правки і заточування різального інструменту, склад оборотного фонду механізмів, запчастин, витратних матеріалів та службово-побутові приміщення.

2.2. Загальна характеристика природних умов і лісового фонду

Більша частина лісів Хмельницького лісництва розташована у зоні мішаних лісів. Для цієї зони характерні прохолодна весна, літо тепле і вологе, осінь дощова та сніжна не дуже холодна, часто з відлигами зима.

У північній частині зони мішаних лісів переважає дуб звичайний і сосна звичайна. Південніше, разом із сосною окрім дуба, ростуть граб, липа, береза, осика, клен, вільха. Підлісок утворюють кущі ожини, шипшини, барбарису, ліщини, малини. На заболочених місцях поширені брусниця і чорниця та журавлина[45].

Головними породами при створенні лісових культур є сосна звичайна, дуб звичайний та ялина європейська[45].

Серед ссавців найбільш поширені: заєць-русак, лисиця звичайна, їжак звичайний, білка звичайна, козуля європейська та дикий кабан, кріт, ласка та

миша лісова, куниця лісова, борсук, бобер річковий.

Середній клас пожежної безпеки – 2,76 [45].

Ліси Вінницького лісництва належать до типу середньо-європейських лісів. Основу лісового фону складають дуб звичайний, ясен звичайний, липа дрібнолиста, граб звичайний, клен гостролистий, клен-явір, черешня, берест, осика, тополя біла, груша лісова, яблуня лісова та інші.

Різноманіття фауни представлено лісовими видами: дикий кабан, лось, олень, коза, вовк, лисиця, бобер, зубр, їжак, борсук, куниця, тхір, заєць. Також є степові гризуни та водяні - норка, видра.

Середній клас пожежної безпеки – 3,41[46].

Кам'янець- Подільське лісництво розташоване у на території двох областей – Хмельницької та Тернопільської.

Відноситься до лісостепової зони, де клімат помірно континентальний, у східному напрямку його континентальність збільшується. Тут переважно тепле літо і помірно холодна зима. Середня температура на сході і заході різна: у січні становить на заході -4 °С, на сході -8 °С, а у липні — відповідно $+16$ і $+22$ °С. Опадів випадає менше, ніж у зоні мішаних лісів, але більше, ніж у степу. Кількість опадів зменшується у східному напрямку і становить від 600 до 500 мм, але майже стільки ж вологи випаровується; зволоження достатнє. В окремі роки, особливо в південній частині, бувають посухи [47].

Природні умови сприятливі для росту і розвитку, в основному, листяних порід дерев. Тваринний світ представлений лісовими та степовими видами. Тут живуть дикі кабани, сарни, олені, зайці, лисиці, вужі, білки, куниці, тхори, полівки та багато птахів: дятли, сови, жайворонки, лелеки, куріпки, дрозди, гуска сіра, іволга, степовий журавель [47].

Головними породами при створенні лісових культур виступають дуб звичайний та сосна звичайна. Середній клас пожежної безпеки $-3,39$ [47].

У лісовому фонді лісництва знаходяться ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Вікові дуби».

РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Лісогосподарська діяльність підприємства

Основним завданням ДП «Шепетівський військовий лісгосп» є ведення лісового господарства в лісах Міністерства оборони України. Особливістю підприємства є значне розповсюдження його структурних підрозділів на території трьох областей – Хмельницької, Вінницької та Тернопільської [44].

Найважливішим видом виробничої діяльності державного підприємства є лісогосподарська діяльність, що утворює основне і самостійне виробництво, спрямоване на відновлення, вирощування і використання лісових ресурсів [31].

Площа земель державного лісового фонду, яка надана для ведення лісового господарства державному підприємству «Шепетівський військовий лісгосп» становить 8399 га, з них вкрита лісом 6465 га [44]. Ведення лісового господарства на підприємстві має свої особливості: значна роз'єднаність територій лісового фонду та наявність військових частин Збройних Сил України.

Весь відновлювальний цикл у лісовому господарстві завершується заготівлею і реалізацією лісопродукції в порядку проведення рубок головного користування. Проте левову частку у виробничій діяльності займають рубки формування і оздоровлення лісів, лісовідновлювальні заходи, протипожежні та лісозахисні заходи та ін.

На підприємстві витрати на проведення всіх видів виробничої діяльності відображені у формі №9/КЕУ.

За 2018 рік на проведення всіх видів лісогосподарських робіт було заплановано 2617 тис. грн., проте реальна вартість товарної продукції становила 3286,3 тис. грн. Згідно планових завдань найбільшу вартість становило трелювання деревини та проведення санітарних рубок. Однак у результаті найбільш вартісними виявились заходи, які не пов'язані із

оздоровленням лісів. На їх виконання витратили 50% річних коштів (рис.3.1). На рубки формування і оздоровлення лісів витратили більше запланованих коштів у зв'язку із збільшенням їх обсягів. Обсяги трелювання деревини не зменшились, проте за рахунок залучення приватного бізнесу ці роботи вдалось здешевити майже у 4 рази.

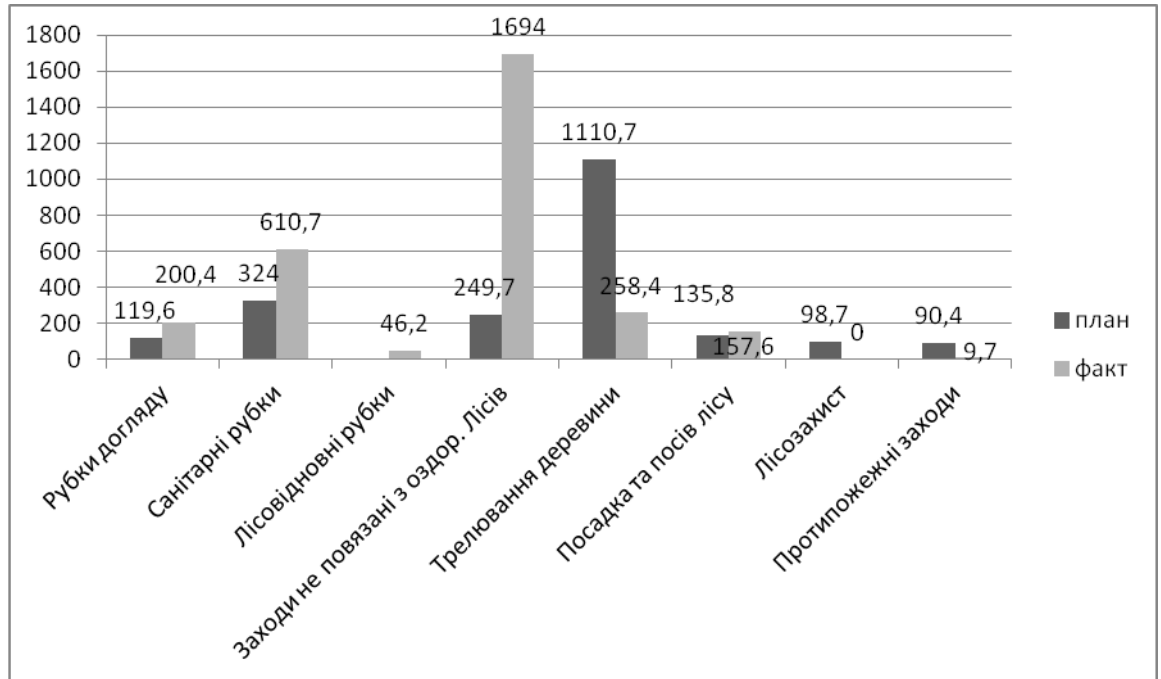

Рис.3.1. Витрати підприємства на основні види лісогосподарської діяльності у 2018 році, тис.грн.

Не освоєні кошти на лісозахисні та протипожежні заходи, що може нести загрозу стійкості лісових біоценозів у майбутньому.

Підприємство проводить всі види лісогосподарської діяльності за рахунок коштів від реалізації лісо продукції без державного фінансування

Лісогосподарським підприємством на виконання всіх запланованих та позапланових видів лісогосподарських робіт у 2019 році витрачено 3816,7 тис. грн., що на 16% більше попереднього року. Ми проаналізували витрати на ведення лісового господарства за 2019 та 2018 року в розрізі основних видів діяльності (рис.3.2). Найбільш затратним напрямком діяльності, а саме 61,5% - у 2019 році та 51,5% - у 2018 році, є проведення заходів, які не пов'язані із оздоровленням лісів. До того ж, ці заходи не були заплановані на

2019 рік. Це пояснюється особливістю лісового фонду підприємства і необхідністю проведення заходів на замовлення ЗСУ.

На проведення рубок формування і оздоровлення лісу підприємство витрачає щорічно від 17% до 20% від загальних витрат, з них половину коштів – на санітарні рубання. Це пояснюється значним погіршенням санітарного стану, особливо соснових лісів, в регіоні. Доречно відмітити, що у 2019 році витрати на санітарні рубки зменшились на 27%.

Трелювання деревини на лісосіках завжди було затратним видом робіт, у 2019 році значно зменшились обсяги трелювання деревини і, відповідно витрати на його проведення.

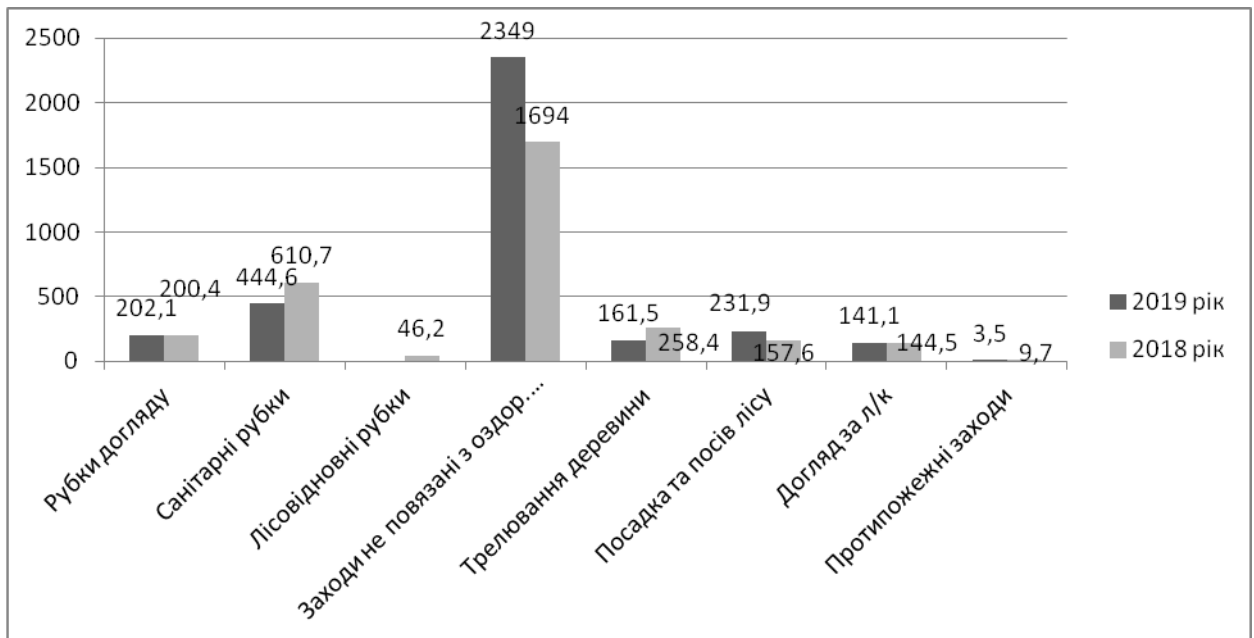

Рис. 3.2. Витрати на ведення лісового господарства в розрізі основних видів діяльності, тис.грн

Відновлення лісів є одним з основних завдань лісогосподарської діяльності, яке проводиться для досягнення оптимальної лісистості, а також підвищення усіх корисних властивостей лісів та поліпшення їх якісного складу. На підприємстві основними видами відновлення є посадка та посів лісу. Такими способами щорічно створюють 50-55 га лісу. Сума витрат становить від 157,6 тис. грн (2018 рік) до 231,9 тис. грн (2019 рік). Значні

суми йдуть на проведення своєчасних та якісних доглядів за створеними лісовими культурами (141-144 тис.грн).

Складною залишається проблема захисту лісів від пожеж, особливо у соснових лісах. Нажаль, на протипожежні заходи підприємство витрачає мінімальні кошти (від 9,7 до 3,5 тис. грн.). Ще гірша ситуація із заходами лісозахисту, на які підприємством за останні два роки кошти не виділялись.

Проведення рубок формування і оздоровлення лісів у ДП «Шепетівський військовий лісгосп» на 2019 рік було заплановано на площі 473,9 га, вартість робіт оцінювалась у 1387 тис. грн. За звітними матеріалами встановлено, що роботи були проведені на площі 424,1 га, що становить 89% від плану, вартість робіт становила 46% від запланованої.

Рубки формування і оздоровлення лісів (РФіОЛ) на підприємстві представлені рубками догляду і санітарними рубками. Проведення цих рубок для підприємства є одними з найбільш високовартісних (табл 3.1.).

Таблиця 3.1

Вартість заготівлі опосередкованого 1 м³ деревини, грн

Вид рубок	Вартість заготівлі 1 м ³ деревини, грн	
	планова	фактична
Освітлення і прочистки	225,7	317,9
Прорідження	165,3	195,2
Прохідні рубки	97,8	113,0
Санітарні вибіркові	78,9	65,0
Санітарні суцільні	78,9	52,7

Освітлення та прочищення – так звані виховні рубки, від своєчасності та якості їх проведення буде залежати успішне формування насаджень високої продуктивності. Фактична вартість заготівлі опосередкованого 1 м³ деревини на цих видах рубок для підприємства є найдорожчою. Заготівля деревини на прорідженнях і прохідних рубках також значна і перевищує планові показники на 16 -18 %. На санітарних рубках, як вибіркових так і

суцільних, планова і фактична вартість заготівлі опосередкованого 1 м³ деревини найменша серед РФіОЛ. Отже, проведення суцільних рубок є менш затратними. Вибіркові рубки потребують кращого знання природи лісу і проводяться на більших площах при рівних обсягах заготівлі деревини.

Із загального обсягу витрат на виробничі роботи по лісовому господарству частка фонду оплати праці за 2018 рік становить 40 %, а за 2019 рік – 31%. (рис. 3.3). Отже частка заробітної плати у структурі витрат на виробничі роботи зменшилась на 9%.

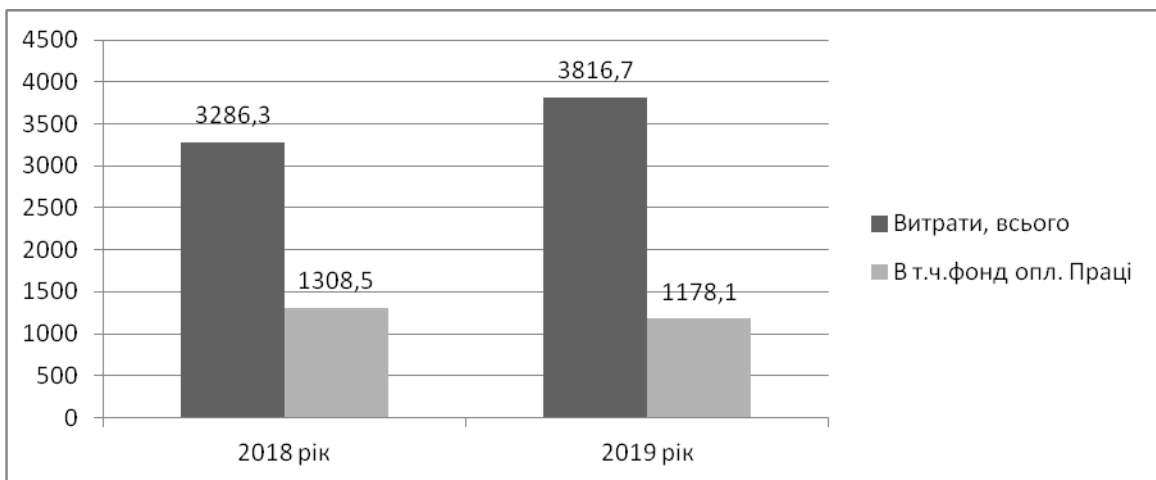

Рис. 3.3 Обсяг фонду заробітної плати у загальному обсягу витрат на виробничі роботи

Таке зменшення може призвести до погіршення фінансового стану працівників підприємства.

3.2. Обсяги заготівлі деревини

Заготівля деревини на підприємстві відбувається від рубок головного користування, рубок формування і оздоровлення лісу, а також від рубок, які не пов'язані із оздоровленням лісів.

На 2019 рік було заплановано заготівлі деревини в обсязі 23700 м³/га, з них 66 % від рубок формування і оздоровлення лісу. Фактично заготовлено

30437 м³/га, що перевищує плановий показник на 28 %. Перевиконання бачимо і по рубках головного користування і по рубках формування і оздоровлення лісу (рис.3.4).

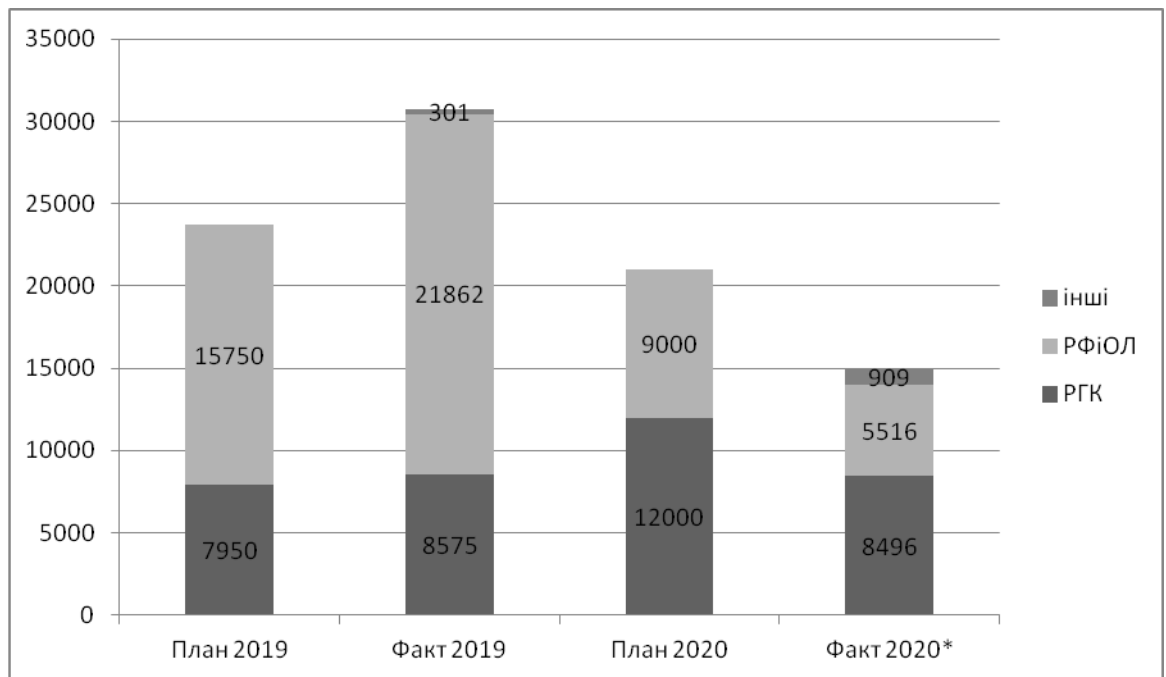

Рис. 3.3. Обсяги заготівлі деревини, м³ (* за 10 місяців 2020 р.)

На 2020 рік збільшилися планові показники по заготівлі деревини від рубок головного користування майже у два рази (12000 м³ проти 7950 м³) і зменшилися обсяги по РФіОЛ на 43%. За 10 місяців 2020 року заготівля деревини по цих видах рубок ще не виконана – по головному користуванню на 29%, по РФіОЛ – на 38%. Додаткові надходження деревини маємо від інших заходів, які не пов'язані з оздоровленням лісів, у 2019 році – 301 м³, за 10 місяців 2020 року – 909 м³.

Основні надходження на виконання всіх видів лісогосподарської діяльності підприємство має від реалізації продукції лісозаготівель.

Основними видами продукції, яка іде на реалізацію є матеріали круглі, дров'яна деревина для промислового використання та дров'яна деревина для непромислового використання. За 2019 рік було заготовлено лісо продукції, обсягом 30437 м³, з них матеріалів круглих 8262 м³, з них 3600 м³ – від рубок головного користування (44%). У 2020 році заготовлено 6016 м³, з них від

РГК – 3950 м³, що становить 66%. Дрова для промислового використання у 2019 році заготовлені у кількості 5856 м³, з них від рубок формування і оздоровлення лісу 81%. У 2020 році їх загальна кількість менша, а співвідношення таке ж, як і минулого року. Дрова для непромислового використання заготовляються в найбільших обсягах – 16319 м³ – у 2019 році (табл.3.2)

Таблиця 3.2

Обсяги заготівлі та реалізації продукції лісозаготівлі

Вид продукції	Заготовлено				Сума реалізації,	
	2019 рік		2020 рік*		тис.грн	
	РГК	РФіОЛ	РГК	РФіОЛ	2019 р.	2020* р.
Матеріали круглі	3600	4662	3950	2066	12669,2	8971,4
Дрова для промислових потреб	1059	4797	987	1300	3054,4	1118,3
Дрова для непромислового використання	3916	12403	3532	2150	4846,5	3895,6
Всього	8575	21862	8496	5516	20570,1	13985,4

Реалізація продукції, а саме матеріали круглі та дрова для промислових потреб, проходить через аукціони.

Дрова для непромислового використання ідуть для забезпечення потреб соціальної сфери, а також власних потреб (використання яких передбачено колективним договором).

Одним із головних чинників раціонального використання природних ресурсів і збереження навколишнього природного середовища є платність за їх використання. ДП «Шепетівський військовий лісгосп» щорічно в повному обсязі сплачує всі податкові відрахування.

3.3. Оцінка ефективності діяльності підприємства

Основною метою стимулювання дієвої трудової мотивації працівників підприємства є досягнення високого рівня результативності виконуваної ними праці. Основною формою прояву результативності є продуктивність праці. Продуктивність є основою підвищення та оцінки конкурентної спроможності підприємства, підвищення реальної заробітної плати працюючих, слугує джерелом прийняття управлінських рішень щодо питання підвищення рентабельності підприємства, організаційного та технічного реформування виробництва, управління трудовими ресурсами, тощо.

Продуктивність праці знаходимо за формулою:

$$ПП = Q / N, \text{ де}$$

Q – обсяг товарної продукції, грн;

N – кількість працюючих, чол.

Продуктивність праці у ДП «Шепетівський військовий лісгосп» є важливим показником, який відображає ефективність використання підприємством своїх трудових ресурсів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Аналіз продуктивності праці в лісгоспі

Роки	Чисельність працюючих, чол.	Обсяг товарної продукції, тис.грн	Продуктивність праці за рік, тис. грн/чол
2019	152	14142	93,0

Аналізуючи таблицю 3.3 можна зробити висновок, що продуктивність праці на підприємстві невисока. Це можна пояснити зменшенням обсягів товарної продукції за 2019 рік у зв'язку з реорганізацією підприємства.

Кошти на рахунку підприємства являються власними коштами, за рахунок яких і відбувається вся господарська діяльність підприємства.

Діяльність лісгоспу повинна бути спрямована на забезпечення отримання прибутку з можливістю його оптимального розподілу та використання. За наявності збитків необхідно встановити причини їх появи та знайти джерела їх покриття.

Ми проаналізували фінансові результати діяльності ДП «Шепетівський військовий лісгосп» лише за 2019 рік (ф.2 приміток до річної фінансової звітності) у зв'язку з реорганізацією.

З даних таблиці 3.4 бачимо, що за результатами роботи підприємства за 2019 рік фінансовий результат – зменшення власного капіталу на 454 тис. грн. Такий результат виник в результаті зменшення обсягів реалізації продукції лісозаготівлі та підвищенні собівартості продукції.

Таблиця 3.4

Основні фінансові результати діяльності підприємства (тис.грн.)

Найменування показника	Тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції	14 182
Собівартість реалізованої продукції	10 756
Валовий прибуток	3 426
Інші операційні доходи	91
Адміністративні витрати	2 653
Витрати на збут	451
Інші операційні витрати	867
Фінансовий результат (збиток)	- 454

Джерелами основних резервів зниження собівартості лісопродукції можуть бути: збільшення обсягів виробництва за рахунок більш повного і раціонального використання; скорочення витрат на її виробництво за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, ощадливого використання палива, матеріалів, обладнання, зменшення невиробничих витрат.

ДП «Шепетівський військовий лісгосп» на даний час є досить рентабельним і успішним підприємством, яке має значний лісовий фонд з цінними деревними породами та є досить конкурентоздатним. Для подальшого розвитку необхідно подолати технологічну відсталість та використовувати новітні технології.

Ефективне фінансове планування повинне забезпечити формування і виконання стратегічних цілей розвитку підприємства. Основою управління лісгосподарською діяльністю є розвиток стратегій та фінансового планування. Лісгосп повинен забезпечити не тільки лісозаготівлю, але й відновлення лісових ресурсів для забезпечення безперервності виробництва. з дотриманням цілей сталого розвитку природокористування.

ВИСНОВКИ

1. Площа земель державного лісового фонду, яка надана для ведення лісового господарства державному підприємству «Шепетівський військовий лісгосп» становить 8399 га, з них вкрита лісом 6465 га

2. За 2018 рік на проведення всіх видів лісгосподарських робіт було заплановано 2617 тис. грн. Реальна вартість товарної продукції становила 3286,3 тис. грн. Найбільш вартісними виявились заходи, які не пов'язані із оздоровленням лісів. На їх виконання витратили 50% річних коштів.

3. У 2019 році витрачено 3816,7 тис. грн., що на 16% більше ніж попереднього року. Найбільш затратним напрямком діяльності, а саме 61,5% - проведення заходів, які не пов'язані із оздоровленням лісів.

4. На проведення рубок формування і оздоровлення лісу підприємство витрачає щорічно від 17% до 20% від загальних витрат, з них половину коштів – на санітарні рубання. Це пояснюється значним погіршенням санітарного стану соснових лісів. У 2019 році витрати на санітарні рубки зменшились на 27%.

5. Щорічно посадкою та посівом створюють 50-55 га лісу. Сума витрат становить від 157,6 тис. грн (2018 рік) до 231,9 тис. грн (2019 рік).

6. На протипожежні заходи підприємство витрачає мінімальні кошти (від 9,7 до 3,5 тис. грн.). На заходи лісозахисту за останні два роки кошти не виділялись.

7. Фактична вартість заготівлі опосередкованого 1 м³ деревини на освітленнях та прочищеннях є найдорожчою і становить 317,9 грн при плановій 225,7.

8. На санітарних рубках, як вибіркових так і суцільних, планова і фактична вартість заготівлі опосередкованого 1 м³ деревини найменша.

9. Із загального обсягу витрат на виробничі роботи по лісовому господарству частка фонду оплати праці за 2018 рік становить 40 %, а за 2019 рік – 31%.

10. За 2019 рік було заготовлено лісопродукції, обсягом 30437 м³, з них матеріалів круглих 8262 м³, з яких 44% – від рубок головного користування.

11. За 10 місяців 2020 року заготовлено 6016 м³, з них від РГК – 66%.

12. Реалізація продукції, а саме матеріали круглі та дрова для промислових потреб, проходить через аукціони.

13. Продуктивність праці на підприємстві невисока – 93 тис./чол. Це можна пояснити зменшенням обсягів товарної продукції за 2019 рік у зв'язку з реорганізацією підприємства.

14. Фінансовий результат за 2019 рік – зменшення власного капіталу на 454 тис. грн.

15. ДП «Шепетівський військовий лісгосп» на даний час є досить рентабельним і успішним підприємством, яке має значний лісовий фонд з цінними деревними породами та є досить конкурентоздатним. Для подальшого розвитку необхідно подолати технологічну відсталість та використовувати новітні технології.

Список літератури

1. Волинець І.Г. Сучасний стан розвитку підприємств лісового господарства України / І.Г. Волинець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/31702/1/48-373-380.pdf>.
2. Голуб О. Реструктуризувати лісовий фонд України. // Економіка України 1998. №11.
3. Голуб О. “Про ліс та його вартість”. // Віче 1997. - № 9
4. Деревот О.І. Інституціоналізація лісового сектору економіки в контексті сталого розвитку України / О.І. Деревот. – К. : ДІА, 2012. – 337 с.
5. Дубас Р.Г.Формування лісо ресурсної сфери України на засадах сталого розвитку: зарубіжний досвід та практика / Сталий розвиток економіки. – 2011. – Вип. 7. – С. 12–15.
6. Дяченко Я.В. Організація управління лісовим комплексом // Економіка України. – 1996. - № 7
7. Закон України від 25.06.91 № 1264-ХІІ Редакція від 22.04.2018"Про охорону навколишнього природного середовища" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://sfs.gov.ua/arhiv/podatkova-baza-donabrannya-chinnosti-podatkovim-kodeksom/normativno-pravova-baza/zakoni-ukraini/arhiv-zakoniv-ukraini/zakoni-ukraini-za-1991-rik/60472.html>.
8. Замула Х.П. Аналіз фінансово-економічного стану лісгосподарських підприємств з радіоактивно забрудненими територіями / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://natureus.org.ua/repec/archive/2_2014/19.pdf.
9. Карпук А. Еколого-економічна ефективність лісокористування: сутність, оцінка, механізм забезпечення / А. Карпук, М. Шостак // Економіст. - 2017. - № 9. - С. 19-25.

10. Карпук А., Шестак М. Інституціональні передумови підвищення екологоекономічної ефективності лісокористування. Економіст.- 2015.- №10. С. 3–7.
11. Коваль Я.В. Совершенствование лесопользования и лесовосстановления. Монография. К. Наукова думка.- 1987.- 204 с.
12. Кравець П.В. Актуальні питання економіки лісокористування в контексті сталого управління лісами України // Науковий вісник НАУ. — К.: НАУ, 2004. — Вип. 71. — С. 90—97.
13. Круть С.О. Економічна ефективність екологічно орієнтованих способів рубок головного користування // Науковий вісник НАУ. — К.: НАУ, 2003. — Вип. 61. — С. 237—246.
14. Краснов В.П. Структура лісового фонду Житомирського Полісся / Науковий вісник НЛТП України. – 2013. – Вип. 23.6. – С. 27–35.
15. Лісовий кодекс України в редакції Закону від 08.02.2006 р. № 3404- IV (Поточна редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
16. Лицур І.М. Еколого-економічні проблеми просторової організації лісового комплексу України : РВПС України НАН України, 2010. – 317с.
17. Малиновський А.С. Системне відродження сільських територій в регіоні радіаційного забруднення / А.С.Малиновський. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 604 с. Маценко Г. Все про ліс. Які вони дерева України. // Магістраль. – 1997. - №42 – 43., спец.випуск
18. Мостепанюк В.А., Гайдучок Т.С. Фінансування лісового господарства України в контексті європейського досвіду // Аграрна наука, освіта, виробництво: європейський досвід для України. С.619-622.
19. Несторяк Ю.Ю. Аналіз економічної ефективності лісгосподарської діяльності ДП «Путильський лісгосп» / Ю.Ю. Несторяк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.agrosvit.info/pdf/22_2009/12.pdf.

20. Олійничук О.І. Особливості лісогосподарського виробництва та підвищення його ефективності. Актуальні проблеми економіки. 2009. №5. С. 148–154.
21. Пірс П. Основи економіки лісового господарства / Пер. з англ. — К.: Видавничий дім "ЕКО інформ, 2006. — 220 с.
22. Полюга В.О., Полюга Д.М., Беля Б.Б. Проблеми інвестування в основний капітал підприємств лісового господарства регіону. Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України. 2013. Вип. 5(103). С. 117–126.
23. Постанова Кабінету Міністрів України «Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів» від 23.05.2007 р. № 761 (Редакція від 19.01.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2007-п/para0157#o157>
24. [Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів](#). Постанова Кабінету Міністрів України; Правила від 12.05.2007 № 724
25. Рибак В.О., Тихонюк Р.І. Оцінка лісогосподарського виробництва ДП «Шепетівський військовий лісгосп» Проблеми ведення та експлуатації лісових і мисливських ресурсів: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції присвяченої пам'яті професора А.І.Гузія. (Житомир, 25 вересня 2020 р.). Житомир, 2020.с.39
26. Римар М., Ільницька-Гикавчук Г. Оподаткування в системі фінансового забезпечення розвитку лісового господарства в умовах євроінтеграції. Вісник НУВГП. Зб. наук. пр. № 4. Рівне, 2006. С. 408–413.
27. Рушак М. Ліси України : управління, експлуатація, відтворення. // Економіка України. 1995р. №6.
28. Сухоруков А.І. Економічний механізм реалізації експортного потенціалу України: Стратегічна панорама – К., 2000 - №1- 2.
29. Сенько Є.І. Організація, планування та управління на підприємствах лісового і садово-паркового господарств : навч. посіб. / Є. І. Сенько. — К. : Знання, 2012. — 487 с.

30. Синякевич І. М., Соловій І. П., Дейнека А. М. Лісове господарство України в ХХІ ст.: сценарії розвитку / Економіка України. – 2007. – № 9. – С. 72–81.
31. Синякевич І.М. Лісова політика: теорія і практика : монографія / І.М. Синякевич, І.П. Соловій, О.В. Врублевська та ін. / за наук. ред. проф. д-ра екон. наук І.М. Синякевича. – Львів : Вид-во "Піраміда", 2008. –612 с.
32. Телишевский Д. А. Комплексное использование недревесной продукции леса. 2-е изд., перераб. и доп. М. Лесн. пром., - 1986. - 61 с.
33. Тихонюк Р.І. Ведення лісового господарства в ДП «Шепетівський військовий лісгосп» Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції», 12 листопада 2020 року. Житомир: «Житомирська політехніка», 2020. с.147
34. Тихонюк Р.І. Витрати на проведення рубок формування і оздоровлення лісів у ДП «Шепетівський військовий лісгосп». Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, магістрів, аспірантів та молодих вчених «Ліс, наука, молодь» (23 листопада 2020 року). Житомир, ЖНАЕУ, 2020. с.169
35. Ткач В.П. Ліси та лісистість в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку / В.П. Ткач // Український географічний журнал. – 2012. – № 2. – С. 45-55.
36. Ткачів С.М. Никитюк П.А. Аналіз фінансово-господарських показників лісового господарства регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/150.pdf.
37. Торосов А.С. Діагностика фінансового стану лісгосподарського підприємства в системі антикризового управління / А.С. Торосов, І.М. Жежкун, Є.С. Зуєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38846/14-Torosov.pdf?sequence=1>.
38. Тринько Р.І. Ліси як фактор соціально-економічного розвитку / Р.І. Тринько // Науковий вісник НЛТІП України. – 2011. – Вип. 21.12. – С.

93–97.

39. Шершун М.Х. Аналіз діяльності лісогосподарських підприємств та ефективність використання лісоресурсного потенціалу в умовах розвитку економічної кризи / М.Х. Шершун [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/813.pdf>.
40. Шершун М.Х. Реформування системи лісового господарства України у контексті європейської перспективи розвитку / М.Х. Шершун. – К. : ДАІ, 2012. – 336 с.
41. Шестак М. Державно-приватне партнерство в лісовому господарстві: перспективні напрями та проблеми інституціоналізації. Економіст. 2015. №3. С. 30–32.
42. Шкарлет С. М., Пиріг К.М. Підвищення ефективності виробництва на лісогосподарських підприємствах в умовах сталого розвитку. Бізнес Інформ. 2014. № 6. С. 180–184.
43. Щодо діяльності Державного комітету лісового господарства України: Інформаційно-аналітичні та довідкові матеріали до колегії від 25.10.2008 / Держкомлісгосп України. – К., 2008. – 59 с.
44. <http://milforest.com.ua/lisgosp.html>
45. <http://milforest.com.ua/lisgosp/strukturni-pidrozdili/khmelnicke-lisnictvo.html>
46. <http://milforest.com.ua/lisgosp/strukturni-pidrozdili/vinnicke-lisnictvo.html>
47. <http://milforest.com.ua/lisgosp/strukturni-pidrozdili/kam-podilske-lisnictvo.html>